

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2013 vp

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 20. päivänä maaliskuuta 2013

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä huhtikuuta 2013 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Kansallinen energia- ja ilmastostrategia: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 20. päivänä maaliskuuta 2013 (VNS 2/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö
- rakennusneuvos Pekka Kalliomäki, erityisasiantuntija Agneta Nylund ja ympäristöneuvos Merja Turunen, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija, DI Karoliina Auvinen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- professori Hannu Ilvesniemi, Metsäntutkimuslaitos
- metsänhoito ja bioenergia -yksikön johtaja, MH Olli Äijälä, Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio
- tuoteryhmäpäällikkö Tapio Pelkonen, Huoltovarmuuskeskus

- professori Heikki Lehtonen, MTT Taloustutkimus
- ohjelmajohtaja Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus SYKE
- teknologiajohtaja Satu Helynen, Teknologian tutkimuskeskus VTT
- asiantuntija Anssi Kainulainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
- suojeluasiantuntija Hanna Hakko, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toimialapäällikkö (puuenergia) Tage Fredriksson ja toimialapäällikkö (turve) Jouko Rämö, Bioenergia ry
- asiantuntija Pia Oesch, Energiateollisuus ry
- puheenjohtaja Ari Lampinen, Suomen Bio-kaasuyhdistys ry
- toimitusjohtaja Kai Merivuori, Suomen Sahat ry
- toiminnanjohtaja Tuuli Mikkonen, Suomen Tuulivoimayhdistys
- yksikönpäällikkö Timo Määttä, Motiva Oy
- vastaava johtaja Ahti Martikainen, Vapo Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsähallitus
- Suomen metsäkeskus
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- Öljyalan Keskusliitto ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia on vuoden 2008 strategian päivitys, jolla pyritään varmistamaan vuodelle 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Selonteon mukaan päästökaupan ulkopuolisen sektorin päästövähennystavoitteet saattavat täytyä jo päätettyjen kansallisten toimien avulla edellyttäen, että Durbanissa päätetystä metsäkatojen päästöjen kompensoimisesta sovitaan Suomea tyydyttävällä tavalla EU:n sisällä. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä sitä, että näiden täysin laskennallisten päästöjen täydestä kompensoinnista on päästävä pikaiseen sopimukseen EU:n kanssa.

Vuonna 2008 valmistuneen ilmasto- ja energiastrategian julkaisemisen jälkeen on globaalisessa energia- ja ilmastopoliittisessa toimintaympäristössä tapahtunut merkittäviä muutoksia, joita ovat muun muassa eurokriisi, liuskekaasuvarojen hyödyntämisen käynnistyminen sekä Kiiton pöytäkirjan toisen velvoitekauden kattavuuden aleneminen. Eurokriisi vaikeuttaa EU:n kansantalouksien kykyä harjoittaa kunnianhimoista energia- ja ilmastopoliitiikkaa.

Ilmastonmuutos tuo suuria haasteita ja muutoksia myös maaseudulle ja maaseutuelinkeinoille, mutta luo myös uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Valiokunta korostaa voimakkaasti kotimaisen ruoantuotannon keskeistä merkitystä huoltovarmuuden sekä kansainvälisen ruokaturvan kannalta. Uusiutuvien luonnonvarojen ja energian raaka-aineiden kestävä käytön lisääminen ja energiatehokkuuden lisääminen ovat myös merkittävässä osassa rakennettaessa Suomesta vähäpäästöisempää yhteiskuntaa. Oikeilla toimenpiteillä Suomi voi muodostua uusiutuvan energian edelläkävijäksi. Valiokunta korostaa pitkäjänteisyyden erityistä merkitystä energiapoliitikassa. Valiokunta pitää myös ongelmallisena sitä, että kivihiilen käyttö on ollut osin lisääntymässä kivihiilen halvan hinnan takia. Tästä on esimerkkejä myös Suomessa.

Valiokunta painottaa energia- ja ilmastopoliitiikan tavoitteiden ja ohjauskeinojen valinnassa ratkaisuja, jotka tukevat Suomen kilpailukykyä, vaihtotaseen paranemista ja kansalaisten hyvinvointia sekä kestävä kasvua. Tulevaisuudessa on kaikin keinoin haettava ratkaisuja, jotka turvaavat kohtuuhintaisen energian saatavuuden metsäteollisuudelle sekä luovat uusia edellytyksiä kestävälle kasvuille ja talouden tasapainottamiselle.

Valiokunta katsoo, että biomassojen hyvä saatavuus ja nykyisen metsäteollisuuden menestyminen yhdessä uusien biotalouden tuotteiden kehittämisen kanssa ovat tärkeimmät lähtökohdat biotalouden edistämiseksi. Suomessa on panostettava erityisesti puuston kasvuun, metsänhoitoon, puun markkinoille saattamiseen sekä metsäteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseen ja kehittämiseen. Biotalous tuotteille on luotava etulyöntiasema, jotta kulutus ohjautuu kohti uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaa tuotantoa. Tämä edellyttää myös aktiivista EU-politiikkaa ja Suomen erityisolosuhteiden huomioimista tässä yhteydessä. Valiokunta korostaa energian hinnan pitämistä metsäklusterin kannalta kilpailukykyisellä tasolla.

Maa- ja metsätalouden avulla voidaan tuottaa laajasti ja kestävästi raaka-aineita, joilla voidaan korvata ilmaston kannalta haitallisempia uusiutumattomia luonnonvaroja. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön ja ravinteiden kierrätykseen perustuvien elinkeinojen toiminta-alue on nimenomaan maaseudulla. Valiokunta korostaa, että energia- ja ilmastopoliitiikkaa tulee ohjata suuntaan, joka tukee pitkäjänteisesti myös maaseudun elinkeinojen kehittymistä.

Globaali energiamarkkinoiden muutos

Valiokunta toteaa, että viimeisen kymmenen vuoden aikana maailman energiamarkkinoilla on ollut nähtävissä kaksi suurta muutosta: kulutuksen kasvun siirtyminen nouseviin talouksiin sekä epätavanomaisten hiilivetyjen (liuskekaasun ja liuskeöllyn) ja nesteytetyn maakaasun tulo energiamarkkinoille. Uusiutuvien energian-

lähteiden osuuden globaalista sähköntuotannosta vuonna 2035 IEA arvioi nousevan yhteen kolmasosaan teknologian hinnan alenemisen, fossiilisen energian hinnan nousun ja tukien ansioista. Uusiutuvien energialähteiden tuen IEA arvioi globaalisti olevan 88 miljardia dollaria, kun fossiilisten polttoaineiden tueksi vuonna 2011 on arvioitu 523 miljardia dollaria.

Tuotantokustannusten pieneneminen on edesauttanut monien uusien öljy- ja kaasuesiintymien hyödyntämistä viime aikoina erityisesti Yhdysvalloissa. Tämä on laskenut erityisesti maakaasun hintaa samalla, kun Euroopassa energian hinta on säilynyt kalliina. Yhdysvallat on liuskekaasun ansiosta käytännössä omavarainen maakaasun suhteen. Liuskekaasun talteenotossa käytettyä tekniikkaa on pystytty hyödyntämään myös öljyntuotannossa.

Liuskekaasun merkitys on ennen kaikkea paikallista, koska kaasun kuljetus nostaa sen hintaa merkittävästi. Yhdysvalloissa uusien energialähteiden, kuten liuskekaasun, kasvanut tuotanto on esimerkiksi johtanut kivihiilen käytön vähenemiseen, mutta vastaavasti sen viennin kasvuun ja myös EU:n alueelle. Pahimmillaan kivihiilen käyttö voi jopa lisääntyä EU:ssa, jossa sen osuus sähköntuotannossa on aiemmin tasaisesti vähentynyt. Valiokunta korostaa, että Suomen energiaratkaisujen on oltava sellaisia, ettei kivihiilen käyttö lisääny.

Valiokunta toteaa, että selonteossa ei tuoda riittävästi esiin maailmanmarkkinoiden murrosta, joka voi johtaa toimintaympäristön nopeaan muuttumiseen tämän vuosikymmenen aikana. Valiokunta painottaa, että globaaliin ilmaston lämpenemiseen tarvitaan globaaleja ratkaisuja. Erityisesti tarvitaan kattava ja tasavertainen kansainvälinen ilmastositopimus.

Metsätalous

Suomi on Euroopan metsäisin valtio. Selonteossa todetaan, että metsähakkeen käytön lisääminen monipolttoainekattiloissa on keskeisin ja kustannustehokkain keino lisätä Suomessa uusiutuvan energian käyttöä sähkön ja lämmön tuotannossa. Suomen metsien puuston määrä on kasvanut jatkuvasti viimeiset 50 vuotta. Puuston

tilavuus oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 2 284 miljoonaa kuutiometriä. Puuston vuotuinen kasvu ylittää poistuman yli 30 prosentilla. Valiokunta toteaa, että metsätaloudessa voidaan vaikuttaa hiilen kiertoon ja sitä kautta ilmastomuutoksen hillitsemiseen säilyttämällä ja lisäämällä puustossa sekä maaperässä olevia hiilivaroja ja -nieluja ja lisäämällä puupohjaisen energian käyttöä korvaamaan fossiilisia polttoaineita.

Merkittävän hiilensidontakykynsä vuoksi Suomen metsillä on keskeinen rooli ilmastomuutoksen torjunnassa. Suomen metsien nielu koko maaperä mukaan lukien on vuosina 1990—2010 ollut 23—48 MtCO₂ vuodessa eli 20—47 % Suomen kokonaispäästöistä. Arvioidaan, että puuston sisältämä nielu voidaan pitää metsien lisääntyvästä käyttöasteesta huolimatta vuoden 2016 jälkeen yli 27 MtCO₂:ssa vuodessa. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että metsien hyvästä kasvukunnosta huolehditaan myös jatkossa. Valiokunta korostaa myös hiilinieluja ja niiden laskentasääntöjä koskevien kansainvälisten ilmastoneuvottelujen tärkeää merkitystä Suomelle sekä näiden neuvottelujen oikeudenmukaisia lopputuloksia.

Valiokunta toteaa, että metsäteollisuuden sivutuotteet käytetään jo täysimääräisesti energiantuotannossa, joten merkittävimmät lisäystavoitteet on asetettu metsähakkeelle. Tavoitteeksi on asetettu metsähakkeen käytön lisääminen 25 TWh:iin (noin 13,5 milj. kiintokuutiometriä) sähkön ja lämmön tuotannossa vuoteen 2020 mennessä. Metsätaloudessa keskeinen toimenpide on myös säilyttää metsät terveisinä ja kasvukuntoisina. Tärkeää on myös varmistaa metsien sopeutuminen ilmastomuutokseen ja muuttuviin olosuhteisiin, kuten mahdollisesti lisääntyviin myrskyihin ja hyönteistuhoihin. Valiokunta toteaa, että edellä kuvatut tavoitteet eli metsien toimintaa hiilivarastoina ja -nieluina, puun käytön lisäämistä rakentamisessa ja puutuotteissa sekä puuperäisen energian käytön lisäämistä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu kootusti Kansalliseen metsäohjelmaan 2015 sekä Metsäalan strategiseen ohjelmaan.

Durbanin osapuolikokouksessa joulukuussa 2011 sovittiin nielujen laskentasäännöistä Kioton pöytäkirjan 2. kaudelle, joka alkoi vuoden 2013 alussa. Suomen metsänielusta eli vuotuisesta kasvusta on varattu ns. vertailutasona noin 16 milj. m³:n määrä (noin 20 milj. tonnia CO² ekvivalenttia) pidettäväksi nielukäytössä. Tämä vastaa myös Kansallisen metsäohjelman 2012 linjausta, jonka mukaan 10–20 milj. m³ vuosikasvusta voidaan asettaa ilmastokäyttöön. Valiokunta korostaa sitä, että tällä hetkellä metsien puuston nielu on 30–60 milj. tonnia CO² ekv. vuositasolla eikä asetettu vertailutaso estä huomattavaakaan metsävarojemme käytön lisäämistä.

Koska Durbanin kokouksessa sovittiin myös laskentasäännöstä, jonka mukaan metsäkatoa eli metsän muuttamista muuhun maankäyttöön (rakentaminen, väylät, linjat, viljelymaa) ei enää toisella kaudella voida hyvittää mittavasta nielustamme, saattaa metsäkadosta muodostua Kioton pöytäkirjan 2. kaudella Suomelle 2,5–3,5 MtCO²:n vuosittainen nettopäästö. Valiokunta korostaa Suomen olevan ainoa EU-maa, jossa laskentasäännön mukainen vuosittainen nieluhyvitys ei toisella velvoitekaudella riitä kattamaan metsäkadon ja metsityksen vuosittaista laskennallista päästöä. EU sitoutui Durbanissa tämän muutoksen tuoman lisärasitteen kompensoimiseen Suomelle. Valiokunta toteaa, että Suomi on neuvotellut komission kanssa joulukuun 2011 ympäristöneuvoston kokouksesta lähtien eri ratkaisuvaihtoehtoista ympäristöministeriön johdolla, mutta lopullista ratkaisua ei ole vielä saatu. Valiokunta pitää täysin välttämättömänä, että lisärasitus kompensoidaan nopealla aikataululla Suomelle täysimääräisesti.

Kesällä 2010 hyväksytyssä Suomen kansallisessa uusiutuvan energian toimintasuunnitelmassa metsähakkeen käytön tavoitteeksi vuodelle 2020 sähkön ja lämmön tuotannossa asetettiin 25 TWh. Tämän saavuttaminen edellyttää metsähakkeen käytön kasvavan vuosina 2012–2020 keskimäärin 0,7 milj. m³ vuodessa. Metsähakkeen käytön tavoitteena sähkön- ja lämmön tuotantolaitoksissa on noin 13,5 milj. m³ vuoteen 2020 ja noin 16,5 milj. m³ vuoteen 2023

mennessä. Tavoitteeksi on siis asetettu vuoteen 2020 mennessä metsähakkeen käytön lähes kaksinkertaistaminen nykytilaan verrattuna, joka vuonna 2011 oli 6,8 milj. m³.

Metsien kestävä hakuu määrän arviot on laadittu vuoteen 2038 asti valtakunnan metsien inventointitietojen (VMI) pohjalta. Tuoreimpien laskelmien mukaan ainespuun suurin kestävä hakuu määrä vuosille 2019–2028 on 73 milj. m³ ja lisäksi energiapuun (energiarunko, oksat ja juuret) 26,4 milj. m³. Vastaavat luvut kaudelle 2029–2038 ovat 73,5 ja 26,5 milj. m³. Energiapuupotentiaali on siten noin kaksinkertainen perusskenaarion 13,5 milj. m³:n käyttöön verrattuna. Käyttö edellyttää myös ainespuun hakkuutavoitteen toteutumista eli noin 20 milj. m³:n kasvua viime vuosien hakkuisiin verrattuna. Valiokunta huomauttaa myös vesistökuljetusten kasvavasta merkityksestä metsäbiomassan kuljetuksessa.

Valiokunta toteaa, että lopullisista aines- ja energiapuun tavoitteista ja tarvittavista toimenpiteistä päätetään vuosiin 2030–2050 tähtäävän metsäpoliittisen selonteon ja siihen perustuvan kansallisen metsäohjelman (KMO 2025) laadinnan yhteydessä. Selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle vuosien 2013–2014 vaihteessa. Komissio on ilmoittanut antavansa esityksen kestävyyskriteerien laajentamisesta myös kiinteiden ja kaasumaisten biomassojen käyttöön energian tuotannossa. Valiokunta painottaa tässäkin yhteydessä komission valmisteluun vaikuttamisen äärimmäisen tärkeää merkitystä, koska Suomi käyttää merkittävästi biomassaa energiantuotannossa. Biomassan kestävyyskriteerit eivät saa johtaa erilaisiin vaatimuksiin puun käyttökohteesta riippuen. Järjestelmä ei myöskään saa johtaa sellaiseen hallinnolliseen taakkaan, joka haittaa biomassan käytön lisäämistä Suomen tavoitteiden mukaisesti. Keskeistä on myös turvata puubiomassan hyödyntämisen laskennallinen hiilineutraalisuus.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen ilmastopolitiikka ei aiheuta lisäkustannuksia metsäklusterille, joka ei voi kansainvälisessä kilpailussa siirtää kustannuksia tuotteiden hintoihin. Uusien biotaloustuotteiden kehittäminen ja val-

mistus edellyttää, että metsäteollisuuden kilpailukyvyistä huolehditaan. Nykyisen tuotannon kannattavuuden kautta voidaan kehittää uusia biotaloustuotteita.

Strategiassa todetaan cleantechin olevan yksi globaalisti nopeimmin kasvavista aloista. Valiokunta toteaa, että vuonna 2012 cleantech-liiketoiminta oli myös Suomessa yksi voimakkaimmin kasvaneista aloista; alan yhteenlaskettu liikevaihto oli 24,6 miljardia euroa ja vuosikasvu 15 %. Merkittävä osa cleantech-yrityksistä kytkeytyy tavalla tai toisella metsäklusterin piiriin.

Valiokunta korostaa, että lähes puolella cleantech-yrityksistä liiketoiminta liittyy uusiutuvan energian tuotantoon, siirtoon tai jakeluun. Näillä aloilla Suomessa on myös perinteisesti korkean luokan osaamista. Tulevaisuudessa tarvitaan innovaatio- ja kehityksen huomattavaa kohdentamista myös metsäsektoriin liittyvään cleantechiin, panostuksia tutkimukseen ja tuotekehitykseen, kotimarkkinoiden vahvistamista, kaupallistamisen tukemista sekä demonstraatio- ja referenssihankkeiden tehokasta edistämistä.

Puurakentaminen

Ympäristön kuormituksen vähentämiseksi painopistettä on siirrettävä uusiutuviin ja kierrätettäviin raaka-aineisiin. Valiokunta painottaa sitä, että puuta käyttämällä vähennetään tehokkaasti rakennustuotteiden valmistuksen päästöjä. Puusta voidaan rakentaa myös vähintään yhtä energiatehokkaita rakennuksia kuin muistakin materiaaleista.

Puulla voidaan korvata rakentamisessa sementtiä, muovia, rautaa, alumiinia ja muita energiasaastavampia materiaaleja siten, että hiili sitoutuu pitkäaikaisesti puutuotteisiin. Puusta valmistetuille tuotteille, jotka sitovat hiiltä, on tästä syystä synnyttävä uusia markkinoita lähitulevaisuudessa. Lisäämällä puun käyttöä rakentamisessa päästään merkittävästi suurempiin ympäristöhyötyihin kuin pelkästään parantamalla rakennusten energiatehokkuutta.

Valiokunta korostaa sitä, että puurakentamisen lisäämiseen sisältyy Suomessa runsaasti hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Rakentamista voidaan nopeuttaa esimerkiksi puuraken-

teisilla tehdastuotannon puolivalmisteilla, joita on tullut ja tulossa markkinoille. Lisäksi kaikille rakennusmateriaaleille tulee luoda yhtenäiset standardit, joissa on otettu huomioon materiaalien koko elinkaari. Valiokunta toteaa, että puurakentamisen merkitystä tulee lisätä osana ilmastomuutoksen hidastamiseen tähtääviä toimenpiteitä, kuten on jo tapahtunut esimerkiksi Ruotsissa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa ei ole riittävästi korostettu puupohjaisten rakentamismateriaalien käytön lisäämismahdollisuuksia ja puurakentamisen edistämistä sekä tarvittavaa liiketoiminnan kehittämistä. Valiokunta katsoo myös, että kaavoituksella ei saa asettaa esteitä maaseuturakentamiselle, joka on yleensä puurakentamista.

Maatalous

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä strategian maatalouspoliittista linjausta, että energia- ja ilmastostrategialla ei rajoiteta kotimaista ruoantuotantoa eikä lisätä ruoan tuontia. Valiokunta katsoo, että pellonkäytön tarkastelun lähtökohdana tulee olla suomalaisen ruoantuotannon kotimaisen raaka-aineen saannin varmistaminen. Globaali kehitys muodostaa jo lähivuosikymmeninä kasvavan paineen ruoantuotantomme lisäämiselle.

Valiokunta korostaa elintarviketuotannon huoltovarmuuden ylläpitämisen välttämättömyyttä ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Maassamme on kuitenkin tällä hetkellä riittävästi peltoalaa elintarviketeollisuuden raaka-ainekysynnän tyydyttämiseksi sekä myös pellon vaihtoehtojen käyttömuotojen mahdollistamiseksi. Kotimaisen huoltovarmuuden ylläpitäminen on ensisijaisen tärkeää ilmastomuutokseen sopeutumisen kannalta. Valiokunta toteaa, että ruoantuotanto on inhimillisen elämän perusedellytys, josta aiheutuu väistämättä aina jonkin verran kasvihuonekaasupäästöjä.

Ilmastopolitiikan tulee olla yhdenmukaista kotimaisen maataloustuotannon turvaamisen kanssa. Jos kulutustottumukset pysyvät Suomessa ennallaan, maataloustuotannon vähentäminen Suomessa ei vähennä kasvihuonekaasupääs-

töjä globaalilla tasolla tarkasteltuna, koska kotimainen lähiruokatuotanto korvautuisi tuontielintarvikkeilla. Pidentyneet kuljetusmatkat jopa lisäävät päästöjä. Lähiruoan tuottaminen ja sen käytön lisääminen vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä.

Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä ruokahävikin vähentämisen tärkeää merkitystä. Ruokaketjussa haaskataan maassamme keskimäärin 330–460 miljoonaa kiloa syömäkel-poista ruokaa vuosittain, joka vastaa 10–15 % kulutetusta ruoasta. Ruokaketjun eri osista eniten hävikkiä syntyy kotitalouksissa. Tehokas keino ruokaketjun kasvihuonekaasujen vähentämiseksi on hävikin systemaattinen vähentämisen ketjun kaikissa osissa.

Selonteossa korostetaan ruoaksi kelpaamattoman raaka-aineen käyttöä. Valiokunnan näemyksen mukaan kotimaisten ruoaksi kelpaavien maatalousperäisten biomassojen käyttö on perusteltua, kun pellon käyttömuotona on esimerkiksi bioetanolin tuotantoon viljeltävä ohra. Ohraa saadaan valkuaisrehua, eikä kuten soijan viljelyssä ole turpeen raivata sademetsiä pelloiksi. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä valkuaisaineomavaraisuusasteen parantamisen tärkeää merkitystä.

Eräänä biomassan tuottamisen vaihtoehtona voi myös olla sähkö- ja lämmöntuotantoon viljeltävä ruokohelpi tai muu vastaava peltobiomassakasvi, jos sille laitospäässä syntyisi kasvavaa kysyntää. Samalla tavoin vesistöjen varsien niittojäte ja ruovikkojen biomassa olisi mahdollista hyödyntää energiaksi. Tässä yhteydessä tulisi hyötyä myös vesistön pienemmän ravinnekuormituksen muodossa.

Turpeen hyödyntäminen

Turpeen käyttö parantaa Suomen energiaomavaraisuutta ja lisää huoltovarmuutta. Valiokunta korostaa turveteollisuuden keskeistä alue- ja työllisyyspoliittista sekä taloudellista merkitystä Suomessa. Valiokunta painottaa myös turpeen erittäin suurta merkitystä välttämättömänä metsähaketta täydentävänä polttoaineena erityisesti suurissa voimalaitoskattiloissa sekä polttoteknisten ominaisuuksien että kotimaisen saata-

vuuden ansiosta. Turpeen ja puun yhteispoltolla voidaan tehokkaasti välttää tuhkaongelmien syntyä. Turve on myös merkittävä potentiaallinen raaka-ainelähde esimerkiksi biodieselin tuotannossa yhdessä puuperäisten raaka-aineiden kanssa.

Turpeen hyödyntämisen haittapuolina ovat kasvihuonekaasuvaiikutukset ja vesistöpäästöt. Valiokunta katsoo, että yleisesti tulee pyrkiä turpeen kestävään hyödyntämiseen ensisijaisesti jo aiemmin ojitetuilta suoalueilta. Turpeen hyödyntämisen yhteydessä tulee huolehtia siitä, että turpeennoston haitalliset vesistövaikutukset estetään tehokkailla vesiensuojelutoimilla, kuten ympärivuotisilla pintavalutuskentillä ja tarvittaessa kemikaloinnilla. Valiokunta korostaa hallitusohjelmaan sisältyvän suoluokituksen tekemistä nopealla aikataululla, jotta tällä hetkellä liian hidasta turvetuotannon ympäristöluvitusta voidaan nopeuttaa myös tältäkin osin.

Valiokunta huomauttaa, että alueita poistuu tällä hetkellä turvetuotannosta enemmän kuin uusia tuotantoalueita saadaan käyttöön. Turvetuotannon ympäristöluvitusta onkin jatkossa kyettävä nopeuttamaan huomattavasti. Ympäristö- ja vesilain mukaisten lupa-asioiden ratkaisumäärissä tapahtui aluehallintouudistuksen yhteydessä merkittävä notkahdus ja sitä kautta lupakäsittelyjen pidentyminen verrattuna aluehallintouudistusta edeltäneeseen aikaan. Aluehallintovirastojen ympäristönsuojelu- ja vesilain nojalla annettujen luparatkaisujen määrä ei ole vielä kukaan noussut uudistusta edeltävälle tasolle. Valiokunta korostaa, että ympäristölupien käsittelyajat ovat aivan liian pitkiä. Tilanne on saatava nopeasti korjattua resurssit turvaamalla ja nykyisiä raskaita lupaprosesseja pikaisesti kehittämällä.

Valiokunta viitaten valtioneuvoston selonteosta aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta antamaansa lausuntoon (MmVL 10/2013 vp — VNS 1/2013 vp) pitää välttämättömänä, että ympäristönsuojelulain valmisteilla olevassa kokonaisuudistuksessa turvetuotannon lupaprosessit lyhenevät. Samassa yhteydessä on harkittava myös lupakäsittelyä koskevien enimmäisaikojen käyttöönottoa, jos muita

tehokkaita ratkaisuja lupaprosessien sujuvoittamiseksi ei ole löydettävissä.

Biokaasun hyödyntämisen lisääminen

Selonteon mukaan energiakasvien tuotantoa ja käyttöä energiantuotannossa tehostetaan, kuten myös maatalouden sivuvirtojen ja lannan käyttöä erityisesti biokaasun tuotannossa. Valiokunta toteaa, ettei selonteossa ole määritelty riittävän yksityiskohtaisia tavoitteita biokaasun käytön lisäämiselle. Biokaasun katsoo, että Suomessa on erittäin suuri ja laaja-alainen biokaasupotentiaali, jota ei ole vielä riittävästi saatu hyödynnettyä. Biokaasuteknologia on toistaiseksi levinnyt Suomessa erittäin hitaasti. Biokaasun poltto alentaa merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä verrattuna fossiilisten polttoaineiden käyttöön.

Biokaasutuotannon potentiaalin arvioidaan olevan yli 2 TWh eli noin tuhatkertainen vuoden 2005 tuotantoon verrattuna. Biokaasua voidaan valmistaa monipuolisesti erilaisista orgaanisista jätteistä, metsähakkeesta ja peltobiomassasta. Biokaasuprosessiin soveltuvat esimerkiksi lanta, olki, viherruoho sekä teuras- ja orgaaniset yhdyskuntajätteet. Biokaasun suuria laskennallisia potentiaaleja sisältyy maataloudessa esimerkiksi lietteisiin, naudantalantaan sekä sianlantaan. Valiokunta toteaa lisäksi, että puukaasun (häkaasu) jalostamiseen liittyy mahdollisuuksia.

Biokaasun sisältämä metaani on polttoaine, jota voidaan erittäin monipuolisesti hyödyntää sähkön- ja lämmöntuotannossa sekä ajoneuvojen ja työkonien polttoaineena. Biokaasulla voidaan korvata fossiilisten polttoaineiden käyttöä, ja biokaasuprosesseissa tuotettu metaani on useissa elinkaarianalyysissä todettu energiatehokkaaksi ja ympäristöystävälliseksi tavaksi tuottaa liikenteen biopolttainetta. Valiokunta korostaa, että biokaasua on alueellisesti taroituksenmukaisinta tuottaa siellä, missä mädätykseen soveltuvaa orgaanista materiaalia on riittävästi saatavilla. Lietelannan mädätyksessä orgaanista ainetta hajotetaan hapettomissa olosuhteissa toimivien mikro-organismien avulla, jolloin lopputuloksena saadaan kiinteää ja nesteistä mädätettyä sekä pääasiassa metaanista ja

hiilidioksidista muodostuvaa biokaasua. Biokaasua voidaan käyttää suoraan maatilalla sähkön ja lämmön tuotantoon sekä puhdistuksen jälkeen liikennepolttoaineena. Lisäksi biokaasua voidaan siirtää myös putkistoissa käyttökohteeseen. Lietelannan mädätys vähentää kasvihuonekaasujen kokonaispäästöjä.

Pienimuotoinen biokaasutuotanto, pääasiassa maatalouden lannankäsittely esimerkiksi biokaasutusmenetelmällä lisää hajautettua energiantuotantoa, korvaa fossiilista energiaa ja lisää energiaomavaraisuutta. Samassa yhteydessä lannan aiheuttamat vesistöhaitat ja hajuhaitat vähenevät. Koska biokaasulaitosten syöttötariffi koskee nykyisin vain yli 100 kVA:n laitoksia, eivät tilakohtaiset laitokset saa käytännössä mitään tukea. Valiokunta korostaa, että investointi- tai muita tukia tulee edistää tavoitteena kannustaa energiaomavaraisuutta lisäävään hajautettuun energiantuotantoon investoimista. Syöttötariffijärjestelmän selvittämistä tulee pikaisesti jatkaa.

Vesi- ja tuulivoima

Valiokunta toteaa, että vesivoima on bioenergian ohella merkittävin uusiutuva energialähde. Energialähteen toimivuuden ja käyttövarmuuden kannalta vesivoimalla on lisäksi erityinen asema säättöminaisuutensa vuoksi. Valiokunta katsoo, että säättövoimatarvetta on turvattava vesivoiman avulla. Ympäristövaikutukset huomioon ottavalla tulvavesien paremmalla hallinnalla voidaan pienentää tulvariskejä ja lisätä energiantuotantoa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä selvittää esimerkiksi ns. mikrovoimailoitten käyttömahdollisuuksia, jolloin vesivoimaa ei välttämättä tarvitse padota.

Valiokunta toteaa, että tuulivoimaa koskevan nykyisen vuodelle 2020 asetetun 6 TWh:n tavoitteen saavuttaminen on osoittautumassa haasteelliseksi, joten strategiassa vuodelle 2025 asetettua korotettua 9 TWh:n tavoitetta voidaan pitää tällä hetkellä erittäin vaikeana saavuttaa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi tuulivoiman rakentamiseen liittyvien lukuisten ongelmien ratkaisemista. Monimutkainen ja kankea lupamenettely on ollut eräs syy tuulivoiman lisära-

kentämisen hitauteen. Jos tuulivoimaa saadaan lisätyksi, Suomessa tarvitaan myös riittävästi säätövoimaa.

Sähkön pientuotanto

Energia- ja ilmastostrategian kohdat 63—69 koskevat sähkön pientuotannon edistämistimenpiteitä. Valiokunta toteaa, että sähkön pientuotanto ei ole yleistynyt Suomessa, vaan sähkön pientuotannon määrä on Suomessa tällä hetkellä EU:n alhaisimpia.

Selonteon mukaan verkkoyhtiöt veloitetaan ratkaisemaan pientuottajan liittymiseen liittyvät seikat annetun aikajänteen puitteissa, luodaan hallinnollisesti yksinkertaiset liittymistä ja verotusta koskevat menettelyt sekä yhtenäiset ohjeistukset, selvitetään nettolaskutukseen liittyvät ongelmat, julkaistaan tiedot pientuottajien sähköä ostavista sähköyhtiöistä ja arvioidaan markkinoiden kehitystä. Lisäksi on tarkoitus tarvittaessa valmistella esitys ostovelvoitteesta, jos toimet osoittautuvat riittämättömiksi, sekä asetetaan työryhmä selvittämään mahdollisuudet edistää pientuotantoa.

Valiokunta huomauttaa, että pientuotannon merkitystä on Suomessa tähän asti aliarvioitu eikä sen edistämiseksi ole toimittu yhtä tehokkaasti kuin monissa muissa maissa. Valiokunta pitää oikeasuuntaisina mainittuja pientuotannon edistämisen linjauksia, mutta kiirehtii niiden nopeaa ja tehokasta käytännön toteutusta. Pientuotannon vauhdittamisella edistetään samanaikaisesti sekä kuluttajien energiatietoisuuden kasvua että kotimarkkinoiden kysyntää ja siten ns. puhtaan teknologian liiketoiminnan kasvualustaa. Yksi pien- tai mikrotuotannon mahdollinen tuotantomuoto on myös aurinkosähkö. Pientuotantoon liittyvä palvelu-, asennus- ja

huoltoliiketoiminta lisää sähköalan työmahdollisuuksia varsinkin maaseudulla. Pientuotannolla onkin monipuolisesti hyödyllisiä vaikutuksia uusiutuvan energian lisäämiseen, omavaraisuuden parantamiseen ja maaseudun aluetalouteen.

Uusiutuvan energian käytön lisäämiseen liittyvien esteiden poistaminen

Valiokunta korostaa, että maaseudun uusiutuvan energian tehokkaampi hyödyntäminen edellyttää poliittisia päätöksiä edistämistimenpiteistä ja byrokratian vähentämisestä. Valiokunta pitää keskeisenä jatkossa myös eri ministeriöiden ja viranomaisten yhdensuuntaisia päätöksiä, jotka liittyvät lupakäytäntöjen yksinkertaistamiseen, vaikutusarviointeihin sekä kaavoitukseen liittyvien hallinnollisten esteiden poistamiseen. Erilaisia lupaprosesseja on ehdottomasti tarkasteltava ja kehitettävä kokonaisuutena myös toimijanäkökulmasta niin, että lopputuloksena ovat nykyistä tehokkaammat, nopeammat ja laadukkaammat järjestelmät.

Lisäksi tarvitaan myös riittäviä ohjauskeinoja, jotta taloudellisestikin kilpailukykyistä uusiutuvaa energiaa saadaan tuotettua. Kotimaisen energian pientuotannon esteet esimerkiksi sähköverkkoon liittymisen osalta on poistettava. Maaseudun bioenergiaosaamista tulee systemaattisesti kehittää sekä edistää samalla bioenergiaosaajien ja yritysten verkostoitumista.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Mats Nylund /r
jäs.	Heikki Autto /kok	Kari Rajamäki /sd
	Markku Eestilä /kok	Janne Sankelo /kok
	Satu Haapanen /vihr	Arto Satonen /kok
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd
	Anne Kalmari /kesk	vjäs. Raimo Piirainen /sd
	Pirkko Mattila /ps	Simo Rundgren /kesk.
	Jari Myllykoski /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.